

Biznesa inkubators jau sen nav jauns jēdziens. Visā pasaulē tiek radīta vide un finansējums jauno uzņēmēju atbalstam, mācībām. Arī Latvija gājusi šo soli. Tagadējais modelis tiek īstenots kopš 2016. gada, kad valstī Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) paspārnē sāka darboties 12 biznesa inkubatori, lai sniegtu at-

balstu uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai fiziskām personām un jaundibinātiem komersantiem. Kopumā tika paredzēts, ka projekta īstenošana turpināsies līdz 2023. gada 31. decembrim, plānotais finansējums – 30,8 miljoni eiro, ko veido Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums 26 198 233 eiro un valsts budžeta finansējums 4 623 217 eiro.

Kāds biznesa inkubatoriem būs turpinājums

Vidzemē LIAA biznesa inkubators atrodas Valmierā ar atbalsta vienību Cēsīs, jo mūsu puses uzņēmēji vienmēr bijuši aktīvi biznesa inkubatora dalībnieki, darbojoties gan pirmsinkubācijas, gan inkubācijas programmā.

sarī pieteikumu skaits LIAA biznesa inkubatoros bija īpaši liels. Kopumā Latvijā saņemti 863 pieteikumi, no tiem darbu inkubācijas un pirmsinkubācijas programmās uzsāka 415 dalībnieki. Arī Valmieras biznesa pirmsinkubācijas programmā inkubatorā tika saņemti 46 pieteikumi, iepriekš bija 20 – 23 pieteikumi.

“Manuprāt, ietecme bija lielajai komunikācijas kampaņai, kas valstiskajā līmenī pavasarī tika īstenota. Taču pieaugums attiecas tikai uz pirmsinkubācijas programmu, inkubācijā bija vairāk vien par dažiem pieteikumiem, kas nozīmē, ka tur topošie uzņēmēji pieņem pārdomātus lēmumus,” norāda J. Priedītis.

Valmieras biznesa inkubatora vadītājs Jurgis Priedītis norāda, ka sākotnēji apmēram puse jauno uzņēmēju bijusi no Cēsu puses. Tagad situācija mainījies, lielāko īpatsvaru veido jaunā Valmieras novada uzņēmēji, bet arī Cēsu puses uzņēmēji joprojām pārstāvēti.

Lielākā ietekme izejvielu cenu kāpumam

Arī ideju piedāvājumā pandēmijas ietekme nav īpaši jūtama. Protams, e-komercija šajā laikā uzņēmusi lielus apgrīzienus, jo cilvēki saprata, ka attālināti var iegādāties gandrīz visu. Taču nevarot teikt, ka šajā laikā inkubatora uzņēmumi ķertu idejas, kas saistītas tikai ar un par pandēmijas situāciju. J. Priedītis atzīmē vienu, kad kāds topošais uzņēmējs piedāvājis privātos paku skapjus pie dzīvojamajām mājām, kaut ko līdzīgu “Omnivai”. “Runājot par kovida ietekmi, drīzāk gribētu atzīmēt, ka uzņēmējus, arī topošos, vairāk ietekmēja izejvielu cenu straujais kāpums. Šajā laikā divas, pat trīs reizes sadārdzinājās koks, metāls. Valmieras biznesa inkubatorā ir daudz uzņēmēju, kuri strādā ar šiem materiāliem, un viņiem radās reālas problēmas. Īpaši tiem, kuri noslēguši lielus līgumus par fiksētu cenu, par pamatu ņemot izejvielu cenu pirms pandēmijas.”

70 procenti veiksmes stāstu

Programma paredz, ka atbalsts inkubācijas programmā var būt četrus gadus, pēc tam uzņēmējam jābūt darboties patstāvīgi. J. Priedītis stāsta, ka šajā gadā jau bijuši pieci absolventi, kuri vairs nav inkubatorā, bet savu darbību sekmīgi turpina: “Viņi nebūt nav vienīgie, kuru bizness sekmīgi attīstās. Patiesība vienkārša – tie,

kuri vēlas un dara, tie arī turpina biznesu.”

Pēc katra gada komisija izvērtē, vai konkrētajam uzņēmumam jāturpina atrasties inkubatorā vai tas gatavs nostāties uz savām kājām. Realitāte rāda, ka veiksmīgie izmanto pilnu ciklu, četrus gadus, tad dodas savā dzīvē.

“No tiem, kuri sākuši darbību inkubācijas programmā, dažādu apsvērumu dēļ darbību beiguši apmēram 30 procenti dalībnieku,” stāsta J. Priedītis. “Vai nu zudusi motivācija, vai biznesa aktualitāte, vai sapratuši, ka uzņēmējdarbība nav joma, kurā sevi pierādīt. Viens no svarīgiem iemesliem ir finanšu pieejamība, jo nevar veidot biznesu, ja nav iespējams piesaistīt finansējumu, nav iespējams nopelnīt. Patiesībā tas ir galvenais jautājums, uz ko topošajam uzņēmējam vajadzētu rast atbildi – no kurienes nāks nauda. Ja atbildes nav, labāk darbību nemaz nesākt.”

Biznesa inkubatoru mērķis nekad nav bijis simtprocentīgi veiksmes stāsti, atzīst J. Priedītis. Ja skatās pasaules pieredzi, tur situācija daudz skarbāka, apmēram 90 procenti no jaunajiem uzņēmumiem darbību izbeidz pirmajos trīs gados.

“Inkubatora uzdevums nav panākt, lai visi veiksmīgi turpina darbu, jo rezultāts atkarīgs tikai

no paša uzņēmēja, viņa spējām piesaistīt naudas līdzekļus, attīstīt biznesu. Tāpēc vērtēju – ja 70 procenti no inkubācijas uzņēmumiem veiksmīgi turpina darbību, tas ir ļoti labs rādītājs.”

Neskaidrā nākotne

Programmas beigas, atbilstoši noteiktajam, ir 2023. gada 31. decembris, taču J. Priedītis atzīst, ka realitātē inkubācijas pakalpojums varētu beigties jau daudz ātrāk, jo jau tagad valstī beidzas finansējums biznesa inkubatoru programmai: “Valmieras biznesa inkubatoram finansējuma pietrūkst jau šim gadam. Jā, ir rakstīts, ka inkubācijas periods ir līdz 2023. gada nogalei, bet faktiski trūkst naudas, ar ko uzņēmējus atbalstīt. Šobrīd ministriju līmenī jāvienojas par papildu līdzekļu piešķiršanu. Programma sevi pierādījusi, bilance ir pozitīva. Ja skatāmies inkubatora uzņēmumos investēto naudu pret nodokļos nomaksāto, Valmieras inkubatora gadījumā uzņēmēji devuši pienesumu ekonomikai pusmiljonu eiro tikai nomaksāto nodokļu veidā. Te svarīgi piebilst, ka to izdarījuši jaunie uzņēmēji, no kuriem pasaulē pirmajos gados neviens negaida tādu atdevi.”

J. Priedītis atklāj, ka jau 2019. gadā iecerēts programmas finansējumu samazināt par desmit miljoniem, jo aprēķināts, ka finansējums plānotajā periodā līdz 2023. gada nogalei netiks iztērēts. Taču tad statistiski par pamatu ņemti pirmie inkubatoru darbības gadi, kas nekādi neatspoguļoja investīciju tendences.

“Patiesībā jau konkrētā brīža statistika rādīja pavisam citu ainu, ka nauda nevis paliks pāri, bet tās būs par maz,” stāsta J. Priedītis. “Noņēma četrus miljonus, tagad redzam – lai varētu programmu realizēt kā solīts, naudas trūkst. Tas sāpīgi tāpēc, ka biznesa inkubatoru uzņēmumu atdevi ir lielāka nekā valsts ieguldījums. Ir sistēma, kas veiksmīgi strādā, nebūtu jālauza galvu, kur novirzīt līdzekļus ekonomikas stimulēšanai. Arī tos, ko Latvijas saņems no Eiropas saistībā ar pandēmijas ietekmes mazināšanu uz ekonomiku. Tāpēc ir jautājums – kas notiks tālāk? Dzirdēts, ka tiek domāts par jaunu formātu, bet vai tiešām vajag jaunu, ja esošais sevi pierādījis un strādā sekmīgi?! Varbūt nevajag domāt jaunu divriteni, bet domāt, kā esošo sistēmu padarīt vēl efektīvāku.” □

Inkubatora atbalsts palīdz

Sākot uzņēmējdarbību, ļoti svarīgas ir divas lietas – starta kapitāls un labs padoms, un, iespējams, tas otrs ir vēl svarīgāks par pirmo. Jo domājot par uzņēmējdarbības sākšanu, jautājumu netrūkst, bet pašam rast atbildes ir neiespējami. Tad talkā nāk biznesa inkubatora speciālisti, kuri palīdz salikt punktus uz i.

Pārdomām un atbilžu meklēšanai cauri gājis arī Jānis Kravalis, kura uzņēmums “RePlastic” ražo ilgmūžīgas un dabai draudzīgas dārza mēbeles no otrreiz pārstrādātiem plastmasas pudeļu korķiem.

Viņš atklāj, ka vienmēr vēlēties nodarboties ar uzņēmējdarbību, radīt kaut ko savu, tāpēc pirms dažiem gadiem līdztekus darbam celtniecībā domājis, meklējis idejas un iespējas, rakstījis biznesa plānus, līdz tīmeklī ieraudzījis, kā citviet pasaulē tiek ražotas šādas dārza mēbeles. Tad sapratīs, ka mēbeles, kuras ražotas no pudeļu korķiem, ir tas, ar ko viņš var sākt.

Sācis ar nelielu paraugu, tapa pirmā mēbele – atpūtas krēsls, un tad sapratīs, ka vajag vēl padomu. Vajag no kāda gūt apstiprinājumu, kas viss tiek darīts pareizi. Tā jau apmēram pusotru gadu viņš ir Valmieras biznesa inkubatorā.

J. Kravalis norāda, ka šis laiks bijis ļoti noderīgs, jo, uzsākot biznesu, jautājumu ir daudz vairāk nekā atbilžu: “Jau biju nodibinājis uzņēmumu, bet sapratu, ka būtu noderīgs kāds padoms, tāpēc vispirms iestājos pirmsinkubācijas programmā. Arī tas bija ļoti noderīgi, jo tur sagaidīja zinoši cilvēki, kuri var sniegt palīdzību, ieteikumus, kā rīkoties. Sarunas ar viņiem ļāva pieņemt iespējami pareizākos lēmumus, nevis pašam aizbraukt kaut kur nepareizi. Jo var jau likties, ka mana ideja lieliska, bet ir svarīgi, lai uz to paskatās zinoši cilvēki, kuri pasaka, vai tiešām iecere ir dzīvotspējīga, kas jāņem vērā, lai bizness būtu dzīvotspējīgs. Apmācības sniegtā teorētisko pamatu, ko, saliekot ar ideju, top skaidrs, vai

vērts turpināt.

Sāku ražot, tirgot, sapratu, ka tas strādā. Pēc tam pagājušā gada rudenī startēju arī uz inkubācijas programmu, kur pieejams līdzfinansējums, dažādu grantu iespējas. Tiku uzņemts. Jāteic, pārāk daudz grantu iespējas vēl nav izmantotas, taču bijušas jomas, kur tas lieti noderējis. Teiksim, atbalsts telpu nomai, tas palīdz atrast labāku vietu un ļauj ietaupīt savus līdzekļus. Biznesa sākumā katrs eiro, kas nav jātērē, ir no svara. Varu droši teikt, ka būšana biznesa inkubatorā biznesa sākumā ļauj nostāties uz savām kājām.” □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

FAKTS

■LIAA Valmieras biznesa inkubatorā inkubācijas programmā darbojas apmēram 40 uz-

ņēmumi, pērn viņu kopējais apgrozījums bija 3,2 miljoni eiro, eksports pārsniedza 40 procentus.